

Platzen Sie sich...

*Het komische Duits van Nederlanders,
opgetekend uit het leven van alledag
in een grensgebied*

Rob Meijer

Inhoud

1	Vooraf	4
2	Fatale vertalingen	7
3	Vertalingen vertaald	10
4	Zaken doen met de buren	13
	Gebruiken	14
	Het zakengesprek	16
5	Opgepikt en doorgegeven	17
	Uitspraken	20
	Het gesprek	22
	Opschriften	23
6	Technische taal	25
7	Moppen	
8	Gezegden	
9	Poezie	
10	'Fremdwörter' tips	
11	Nawoord	

1 Vooraf

Het is triest te moeten constateren dat we in Nederland steeds meer het image kwijtraken van het volkje dat vele talen spreekt. De laatste jaren is met name de kennis van de taal van ons buurland dramatisch geslonken in de belangstelling en zijn faculteiten Duits gesloten. Je zou juist een toename verwachten omdat het logisch is dat door het wegvallen van de grenzen in 1992, de contacten op alle terreinen in de samenleving met het buurland intensiever zijn geworden.

Toch gaat het leven gewoon door en als er geld te verdienen valt... Zo krijg je situaties waarin wij Nederlanders in bijzonder creatief worden.

Niet gehinderd door de juiste talenkennis gaan we direct vanuit het Nederlands onze communicatie aan. Dat kan leuk zijn. Dat kan lachen, gieren, brullen zijn. Dat kan ook droevig zijn en dat kan ook veel geld kosten. Bij niet goed communiceren zijn problemen voorgeprogrammeerd.

In mijn dagelijkse werk bij Euregio heb ik in de 27 jaar veel van die dolkomische situaties voorbij zien komen. De moedige Nederlander die in het openbaar aardige taalblunders maakt en de beleefde Duitsers die dat beslist niet laten merken en hun uiterste best doen datgene te begrijpen wat wordt bedoeld.

Ik was bij Euregio, het Nederlands-Duitse samenwerkingsverband van gemeenten, verantwoordelijk voor de bestuurlijke zaken. Bij veel bezoeken van Ministers en Parlementariërs wensen de Nederlandse vertegenwoordigers steeds in het Duits de gasten toe te spreken.

Of dit een 'Selbstdarstellung' is om te laten zien hoe goed we onze talen spreken? Ik denk het. De laatste jaren was ik in het Nederlands-Duitse grensgebied verantwoordelijk voor de sociaal-culturele contacten. Een meer ontspannen omgeving waar ook het dialect vaak een bijzonder redmiddel is bij de vele informele contacten.

Notities van de afgelopen jaren treft U in dit boekje aan. Ik hoop dat U er veel plezier aan zult beleven.

Rob Meijer
Gronau/Enschede
2007

Gewoon doen...

‘Platzen Sie sich – ich bleib wohl stanzen’, ‘neemt u plaats, ik blijf wel staan’ wordt met een kwinkslag vaak in het grensgebied gebruikt als synoniem voor het slechte Duits dat Nederlanders spreken. Het is een stukje zelfkennis dat vaak te horen is als zelfronie zoals ‘Gehen Sie Ihren Gang’, ‘gaat uw gang’. Ook wordt de gecompliceerdheid van de Duitse taal vaak op de hak genomen en dan hoor je steevast de Duitse vertaling van wisselwachter bij de spoorwegen: ‘Eisenbahnknotenpunkthinundherschieber’.

De motivatie de taal van het buurland te leren is trouwens aan de Duitse zijde groter dan aan Nederlandse zijde van de grens. Ondanks dat we in Nederland op school vaker Duits als verplicht vak hadden en bij de opkomst van de televisie steevast naar de Amerikaanse westerns keken maar dan in het Duits nagesynchroniseerd, toch streven onze burens zich aan ons voorbij in kennis van de buurlandtaal.

Het Nederlands wordt en werd op aandrang van Euregio in het Duitse grensgebied op vele fronten aangeboden als cursus bij de volkshogescholen maar ook als lessen voor gevorderden door vele leraren Nederlands in het Duitse grensgebied.. Zo kon het gebeuren de ‘Gemeinderat’ of de ‘Kreistag’ een uurtje na de raadsvergadering moesten nablijven om gemeenschappelijk de Nederlandse taal te leren. Personeel van de Kaufhalle of de Volksbank met veel Nederlandse klanten kregen een Nederlands -cursus van de baas aangeboden en moesten voor een beetje conversatie 2500 Nederlandse woorden leren in de basiscursus Nederlands.

Zo kon het dan ook voorkomen dat vanuit de politiek regelmatig telefoontjes richting het Nederlands -Duitse samenwerkingsverband kwamen met gesprekken die begonnen met ‘koentag, mienheer, oe kaat et met oe’. Waarna complimenten werden uitgedeeld over het goede Nederlands en aansluitend bij het inhoudelijk worden van het gesprek werd overgegaan in het Duits...

Om in een korte termijn de taal van het buurland machtig te worden wordt nog steeds gebruik gemaakt van het Instituut Regina Caeli van de zusters in Vught. ‘Ein Intensiv Kursus’ van ’s morgens 6.00 tot ’s avonds 22.00 uur. De resultaten zijn helemaal afhankelijk van de persoon. De angst van de Duitse cursisten fouten te maken weerhoudt ze vaak van het consequent Nederlands spreken in de dagelijkse praktijk waar dat mogelijk is. Nederlanders hebben daar minder moeite mee, ze improviseren er vaak lustig op los en dat

leidt vaak tot dolkomische situaties, waarbij aan de Duitse gesprekspartner vaak niet te merken is dat ze inwendig staan te brullen van het lachen.

Niet weggenomen kan worden dat er natuurlijk heel veel Nederlanders zijn die het Duits perfect beheersen en omgekeerd en je in enkele gevallen bijna niet kunt horen of je met een Nederlander of Duitser te maken hebt.

2 Fatale vertalingen

Opgetekende impulsieve vertalingen waarmee je compleet de mist in gaat:

Sie stehen noch bei mir in das Kreide

U staat nog bij mij in het krijt

Er wollte Ihnen eine Hacke setzen

Hij wilde U een hakje zetten

Ich stehe mein Männeken wohl

Ik sta mijn mannetje wel

Er arbeitet mit den französischen Schlag

Het doet de klus met de Franse slag

Das ist zu toll um los zu laufen

Dat is te gek om los te lopen

Alle Tollheit auf ein Stöckchen!

Alle gekheid op een stokje!

Er treibt gut

Hij is echt op dreef

Einen Haushalt von Johan Stein

Een huishouden van Jan Steen

Jemanden von das Kästchen nach der Wand schicken

Iemand van het kastje naar de muur sturen

Er verknöchelt sich

Hij verkneukeld zich

Ich sage Ihnen hiermit die Wache an

Ik zeg u hierbij de wacht aan

Den habe ich schon länger im Kucker

Die heb ik al langer in de kijker

Das kommt nicht an die Kante und nicht am Wall

Dat raakt kant nog wal

Er ist ziemlich kurz von Staub

Hij is nogal kort van stof

Wir treiben einen Kreislaufwinkel

Wij exploiteren een kringloopwinkel

Der Autobahn muss schnellstens abgebaut werden

De snelweg moet zo spoedig mogelijk aangelegd worden

Das war ein Doebeltje auf seinen Kant

Dat was een dubbeltje op zijn kant

Mann muss der Hand in eigenen Busen stecken

Men moet de hand in eigen boezem steken

Er ist draussen sein Büchlein gegangen

Hij is buiten zijn boekje gegaan

Er hat viel in der Milch zu bröckelen

Hij heeft veel in de melk te brokkelen

Kommt doch noch alles auf seine Pötchen zurecht

Komt toch alles nog op zijn pootjes terecht

Sache gehen vor das Mädchen

Zaken gaan voor het meisje

Das Auge der Meister macht ein fettes Pferd

Het oog van de meester maakt het paard vet

Er hat es auf die Hüften

Hij heeft het op de heupen

Es läuft mir dünn durch die Hose

Het loopt me dun door de broek

Er fragt immer das Nähtchen von der Strumpf

Hij vraagt steeds het naadje van de kous

Da sind Sie schön in der Affe logiert

Daar ben je mooi in de aap gelogeert

Er hat das Kätchen im Dunkeln gekniffen

Hij heeft de kat in het donker geknepen

Dann können wir noch mal gesellig einen Baum aufsetzen

Dan kunnen we nog eens gezellig een boom opzetten

Er ist wieder richtig von Leder gezogen

Hij is weer echt van leer getrokken

Tip:

Kijk bij het uitspreken van een impulsieve woordelijke vertaling van een Nederlands spreekwoord de gesprekspartner recht aan. Wanneer zijn blik op oneindig komt te staan weet je dat er iets niet in orde is.

3 Vertalingen vertaald

Uitdrukkingen blijken vaak een andere betekenis te hebben dan op het eerste gezicht lijkt. Wanneer in een spontane opwelling een vertaling wordt bedacht zit je vaak compleet op een verkeerd spoor.

Duits: 'Mein Kotflügel ist verschmutzt'

Niet: 'mijn korte vleugel is vies geworden'

Wel: 'mijn spatbord is vuil geworden'

Duits: 'Das Wasser schwoll bis über die Schwelle'

Niet: 'het water wilde over de dijk'

Wel: 'het water steeg tot over de drempel'

Duits: 'Der Kreistag wählte den Landrat ab'

Niet: 'de cirkeldag was niets voor de zeeman'

Wel: 'Het regionale parlement koos niet voor de regerende voorzitter'

Duits: 'Der Stau bringt mich um'

Niet: 'Ik ben door een duw om het leven gebracht'

Wel: 'De file werkt op mijn zenuwen'

Duits: 'Der Ritter war am Stichtag gestorben'

Niet: 'De ridder is tijdens een duel gesneuveld'

Wel: 'De ridder is op de afgesproken dag gestorven'

Duits: 'Der Wurf war ein Verstoß'

Niet: 'De worp was ver gekomen'

Wel: 'De worp was een misdrijf'

Duits: 'Der Zug donnerte vorüber'

Niet: 'De zeug donderde voorover'

Wel: 'De trein denderde voorbij'

Duits: 'Mit der Flurbereinigung hat man ihm auf die Füße getreten'

Niet: 'Bij het schoonmaken van de vloer is men op zijn voeten gaan staan'

Wel: 'Met die ruilverkaveling heeft men hem geen plezier gedaan'

- Duits:** 'Er ist süchtig'
Niet: 'Hij heeft astma'
Wel: 'Hij is verslaafd aan drugs'
- Duits:** 'Als Neukunde fühlte er sich zu kurz getan'
Niet: 'Hij had te kort geslachtsverkeer'
Wel: 'Als nieuwe klant voelde hij zich te kort gedaan'
- Duits:** 'Der Nachbar schlug Ihm Tapetenwechsel vor'
Niet: 'De caféganger beschuldigde hem van het omwisselen van het tapijt'
Wel: 'De buurman zei dat hij er eens tussenuit moest'
- Duits:** 'Gießen Sie doch nichts auf meine Untertasse!'
Niet: 'Maakt u mijn onderste tas niet nat !'
Wel: 'Mors niet zo op mijn schoteltje!'
- Duits:** 'Viele Ampel regeln den Verkehr'
Niet: 'Er zijn nauwelijks verkeersregels'
Wel: 'Veel stoplichten regelen het verkeer'
- Duits:** 'Ihre Brustwarzen sind nicht zeugungsfähig'
Niet: 'De wratten op haar borst zijn niet om aan te zien'
Wel: 'Haar tepels zijn niet geschikt voor de voortplanting'
- Duits:** 'Er hat seinen Drittschutz nicht gut geregelt'
Niet: 'Hij heeft geen middel tegen diarree ingenomen'
Wel: 'Hij heeft geen WA verzekering'
- Duits:** 'Mein Enkel arbeitet unter Tage'
Niet: 'Mijn enkel werkt 's nachts'
Wel: 'Mijn kleinkind werkt in de mijn'
- Duits:** 'Mein Urgroßvater'
Niet: 'Mijn opa is horlogemaker'
Wel: 'Mijn overgrootvader'
- Duits:** 'Das Bergwerk war ausgeschöpft'
Niet: 'Bij teveel werk wordt je er uitgeschopt'
Wel: 'De mijn is leeg'

Duits: 'Das ist mit ihm blöd gelaufen'
Niet: 'Hij gaat wel eens naakt lopen'
Wel: 'Het is met hem stom gelopen'

Spontane letterlijke vertalingen door Nederlanders:

'Het Openbaar Ministerie heeft hem voor het gerecht gebracht'

'Der öffentliche Ankläger hat ihn vor das Gericht gebracht'

Moet natuurlijk zijn:

'Der Staatsanwalt hat ihn angeklagt'

'Ich komme da recht vor aus'

'Ik kom er recht voor uit'

Beter is: 'um es ihnen klar zu sagen...'

'Zaken zijn zaken'

'Sachen sind Sachen' zei de zakenman die een transactie niet wilde terugdraaien. Hij zou beter begrepen zijn wanneer hij had gezegd:

'Geschäft is Geschäft'

'Het is koud buiten'

'Es ist kous bousen'.

Een klassieker die vaak door mensen wordt gebruikt die beter weten.

Hij heeft veel talen gestudeerd

Er hat viele Zahlen studiert

Moet natuurlijk geen Zahlen maar Sprachen zijn.

4 Zakelijke contacten

Het is jammer dat de kennis van de Duitse taal in Nederland steeds minder wordt. Juist in een grensgebied heb je die taal nodig. In het bijzonder wanneer je de vleugels over de grens wilt uitslaan. Toen na 1992 de binnengrenzen in de toenmalige EU wegvielen werd het zakendoen met het buurland ook in een keer intensiever.

Ondernemers zagen dat hun toeleveranciers dichterbij zaten dan ze dachten. Via de vakbeurzen in het buurland begonnen veel Nederlandse ondernemingen steeds beter zaken te doen. De Nederlandse ondernemers kregen in het buurland alle mogelijkheden terwijl de Duitse Bau-Unternehmen zich terughoudend opstelden.

Het vak van 'Wirtschaftsberater' -waarvoor we in Nederland niet echt een goede tegenhanger hebben-, maakte een vlucht, en in het grensgebied schoten de kantoortjes van de advocaten en juridische adviesbureau's als paddestoelen uit de grond.

De behoefte in het bedrijfsleven om informeel met elkaar over het zakendoen in het buurland te kunnen babbelen, neemt steeds toe. Aan de opstart van verschillende grensoverschrijdende businessclubs hebben we meegewerkt. Interessant is bij deze informele bijeenkomsten dat steeds te zien is dat wij Nederlanders ons ineens veel plomper en amicaler gaan gedragen wanneer we voor de gezelligheid bijeen komen, terwijl de Duitser de gelegenheid te baat neemt dieper op verschillende zaken in te gaan.

Met 'Guten Tag, ich heisse Piet, wie heißt Du?' wordt regelmatig gezondigd tegen de etiquette. Het is gebruikelijk in Duitsland af te wachten tot de oudere toestemming gegeven heeft hem te 'duzen'. Inleidend een beleefdheidsthema aanspreken om later 'auf den Punkt zu kommen' is een meer gebruikelijke methode. Wij Nederlanders zeggen direct wat we willen en maken het gezellig wanneer we het eens zijn geworden. Niet doen dus.

De betrouwbaarheid van de onderhandelingen met een Nederlander worden in Duitsland nogal eens bekritiseerd. Nederlanders hebben de neiging een besluit de andere dag weer terug te nemen. Een besluiteloosheid en het steeds van mening veranderen bracht menig Duits zakenman wel eens tot vertwijfeling.

Verschillende instituten hebben inmiddels leergangen opgezet voor Nederlanders die zaken willen doen in het buurland. Nu hebben wij het nadeel dat ons buurland nogal groot is en dat de gemid-

delde Duitser eigenlijk niet bestaat. Je kunt een Duitser geen groter compliment geven dan door te zeggen 'Je bent helemaal niet typisch Duits'. Weten hoe je zaken moet doen in Mecklenburg -Vorpommern en in Bayern helpt natuurlijk wel bij het zaken doen in Noordrijn-Westfalen of Niedersachsen direct over de grens, maar er zijn wezenlijke verschillen.

De Nedersaksische minderheidstaal is natuurlijk in onze grensstreek een geweldig instrument. We hebben bij de inrichting van het Euregionale vergadercentrum een heuse tolkeninstallatie aangeschaft. Draadloze koptelefoons en cabines voor tolken. Een optimale conditie voor vergaderingen, bijeenkomsten, ontmoetingen en presentaties. Al kort na het in het gebruik nemen bleek dat het Nederlands-Duits met elkaar converseren niet alleen een zaak was van de juiste techniek. Belangrijk is een vakkundige tolk die simultaan het gesprokene goed kan verwoorden. Ook bleek voor de vertalingen van het Duits in het Nederlands veel minder belangstelling bestond dan het vertalen van het Nederlands in het Duits. Begrijpelijk: de Nederlanders –vooral in de grensstreek - zijn er allemaal van overtuigd dat ze goed Duits spreken en op z'n minst kunnen verstaan. Omgekeerd is dat beduidend minder maar ook de Duitse aard brengt met zich mee dat bij inhoudelijke gesprekken de gesprekspartner exact wil weten waar het over gaat. Wanneer het echt moeilijk werd, werd regelmatig de opmerking gehoord: 'loat wie doch gewoon platt proatn...'. Voor veel bijeenkomsten is het communiceren in het dialect de gangmaker voor vele verdere contacten geweest.

Gebruiken

Do's en don'ts

Toch leuk te weten hoe de burens over Nederlanders denken. Het advies aan Duitse zakenmensen voor het zakendoen met Nederlanders is samengevat in de volgende -in het Nederlands vertaalde- do's en don't's :

Do's

Wenn mann mit Niederländer ins Geschäft kommen wil soll mann:

- Kom altijd goed voorbereid met gedetailleerde en praktische informatie
- Kom op tijd
- Geef een positieve maar realistische presentatie die niet overtrokken is.

- Concentreer jezelf op het onderwerp en spaar de grappen en small-talk op tot na de bespreking
- Overleg met de Nederlandse collega's op alle niveau's
- Wees kritisch naar de Nederlanders toe en open: dat wordt gewaardeerd.
- Neem initiatieven en wees niet bang creatief te zijn
- Doe mee aan vaste gebruiken, koffie met verjaardagsgebak, sinterklaasviering en kerstmis.
- Probeer Nederlands te leren ook al spreekt ieder Nederlander je in het Duits aan.
- Neem kennis van de historie van Nederland: je leert er de Nederlander beter door kennen.
- Wees bereid tot compromissen op elk niveau van de onderhandelingen

Don't's

Was mann nicht tun sollte:

- Breng geen dure relatiegeschenken mee
- Schep niet op over de bezittingen of academische graad
- Kleed je niet te opvallend
- Vraag nooit persoonlijke gegevens over inkomen, politieke visie of de persoonlijke leefsituatie: op z'n minst niet bij de eerste ontmoeting.
- Verwacht geen uitgebreide uitnodigingen met uitgebreide maaltijden: wanneer dit wel het geval is, is dat een goed teken.
- Geef niet teveel complimenten
- Vraag niet om persoonlijke gunsten buiten de transactie om.
- Houdt zaken en emoties gescheiden.
- Treed niet bazig op, laat ze meepraten op alle niveau's
- Vraag de Nederlander niet mee te komen voor een drankje na het werk, maar blijf vragen: eens komt de dag.

Het zakengesprek

Zakendoen betekent steeds alert zijn en soms impulsief handelen. Het brein werkt nog Nederlands en de reactie komt dan analoog in het Duits. Dat dit niet goed kan gaan blijkt uit onderstaande impulsvertalingen.

Fout: 'Kommen Sie daraus ?'

Komt U er uit?

Kan zijn: 'Kommen Sie klar ?'

(ook deze uitdrukking zorgt bij Nederlanders voor hilariteit)

Fout: 'Wir müssen etwas hinter der Hand halten'

We moeten iets achter de hand houden

Kan zijn: Wir müssen eine Reserve aufbauen

Fout: 'Durch den Bank genommen bin ich wohl einverstanden'

We bedoelen: Door de bank genomen ben ik het er wel mee eens

Beter is: 'Generell bin ich einverstanden'

Fout: 'Wir müssen es Punkt für Punkt nachlaufen'

We bedoelen: We moeten het punt voor punt nalopen

Beter is: 'Wir müssen das ganze systematisch durchgehen'

Fout: 'Das ist alte Kuchen'

We bedoelen: Dat is oude koek

Beter is: 'Das ist kalter Kaffee'

Fout: 'Wir gehen mit Ihnen ins Meer'

We bedoelen: We gaan met U in zee

Beter is: 'Wir packen es mit Ihnen an'

Gesprek: 'Kan Ich Frau Schmitz sprechen ?': 'Am Apparat'

Fout: 'Oh, dann warte ich wohl eben'

Beter is: Schön das Ich mit Ihnen spreche, Frau Schmidt

Gesprek: 'Können Sie Mich mit Firma Hüber verbinden?'

Haben Sie es nicht gehört, er hat pleite gemacht'

Fout: 'Oh, und wann kommt er wieder zurück?'

Beter is: 'Können Sie mich mit den Insolvenzverwalter verbinden?'

5 Opgepikt en doorgegeven

Terrasje

Op verjaardagen doen ook vaak verhalen de ronde over het buurland. Voor diegenen die wat verder van de grens af wonen is het vaak een hele belevenis zomaar even in het buurland af te reizen. Een van de verjaardagsgasten was met z'n vrouw naar het buurland geweest, deed z'n relaas en vond de Duitsers maar arrogant. Ze waren op een terrasje gaan zitten en kwam er een man aan die vroeg 'Ist hier noch ein Platz frei, es ist mir da zu hell'. Ze hadden helemaal niet gezien dat er verderop ruzie gemaakt werd. 'Platzen Sie sich ruhig'. 'Könne Sie sagen wo wir hier in der nehe was essen können?'. 'Ja', zei de Duitser 'da gegenüber gibt es richtig wat Deftiges'. 'Nein, da sind wir nicht auf gekleidet'. 'Können Sie sagen wo Wir hier bellen können?'. 'Na' zegt de Duitser 'fangen Sie hier mal an'. Hij bulderde van het lachen en riep 'Ober, bring noch mal ein Lager'. 'Nou lager kan haast niet, ik wou dat die man wegging'.

Aardige Polizei

Op een van de vele avonden in het Duitse grensgebied, terugkomend van een Nederlands-Duitse bijeenkomst werden we niet ver van de Nederlandse grens aangehouden. Het bekende spiegelei maar nu met een rode knipperlamp en commandeerde ons naar een parkeerplaats. 'Führerschein bitte' klonk het met daarop volgend: 'Haben Sie getrunken?' Het was een drukte op de parkeerplaats en ik zag Politisten lopen met de alcoholtestapparaatjes. Onschuldig vroeg mijn vrouwelijke medepassagier: 'Muss ich jetzt blasen?' Een glimlach brak door op het stoere masker ('blasen' heeft in het Duits wel even een andere betekenis dan in het Nederlands). Op mijn vraag of hij een kortere weg wist om naar Enschede te komen, kreeg ik een uitgebreid advies en met vele gebaren wees hij in welke richting we het moesten zoeken. Ik begon zonder te hebben geblazen te rijden en kregen we freie Fahrt.

Publieke vrouw

Een Nederlandse handelspartner stelde eens een relatie voor aan zijn Duitse handelspartner. De dame had een eigen onderneming en had haar sporen verdiend in haar vak. 'Sie ist eine Professionelle' zei de Nederlandse partner, waarop de ogen van de Duitse handelspartner even iets groter werden. 'Professionelle' betekent dat ze een publieke vrouw is.

Doctorandus Economie

Bij een congres had een Nederlandse bestuurder er voor gezorgd dat een van eigen relaties in een forum plaats kon nemen en stelde deze persoon aan het publiek voor. Na een introductie wilde hij duidelijk maken dat betrokkene een doorbijtertje was.

Met 'Er ist eine bisonderer Zuhälter' prees hij de persoon regelrecht het graf in. 'Zuhälter betekent pooier'.

Gebumst

In mijn Euregionale tijd heb ik slechts twee auto's total-loss gereden. De eerste keer reed een vrachtwagen de complete neus van de BX weg toen ik even onoplettend uit een uitrit kwam, de tweede keer had ik geen schuld. Een rentenier uit Haaksbergen was wezen tanken in het Duitse Allstätte (scheelde 15 cent per liter). Ik naderde met secretaris Wim van Geffen de grote overzichtelijke kruising en op het moment dat wij wilden passeren schoot de 78 jarige man de weg op. Er was geen houden meer aan. De seniorenauto werd drie keer om de vluchtheuvel geslingerd en de bejaarde man vloog via de voorruit uit de auto. Wij keken versuft naar buiten en zagen de man rondspringen en hoorden 'potverdomme, potverdomme'. We hadden net onze brillen weergevonden en opgezet toen de politie al aan kwam scheuren. De oude man vloog er direct naartoe en wilde direct duidelijk maken dat het zijn schuld was. 'Ich habe gebumst, ich habe gebumst'. Er kwam een glimlach op de gezichten van de agenten. 'Bumsen' betekent neuken en dat kon volgens de agenten niet zo'n ravage veroorzaken.

Gehoord op school

Bij een schooluitwisseling afgeluisterd hoe Nederlandse en Duitse jongeren communiceren bij een eerste ontmoeting.

'Ich verstehe meinen Lehrer nicht': 'dan moet-ie harder spreken'

'Es klappt wohl bei ihm': 'zit er wat los?'

'Ich habe mal eine Dose an die Tafel geworfen': 'nou en?'

'Das ist schlimm': 'Ik vind het dom'

'Ich traue mich nicht mehr': 'waarom zou je met jezelf trouwen...'

'Ich sollte es nicht wissen': 'nou dan vergeet je het toch weer'

Verduitsen

Onopgemerkt komen er steeds meer Duitse woorden in de omgangstaal in Nederland.

Een voorbeeld:

'Ik heb een geweldige Ausdauer en ik ben een geweldige Draufgänger, die met veel Fingerspitzengefühl zijn werk gründlich doet. Ik vind Wichtigmacherei maar Kitsch en geef sowieso graag Schwung aan mijn Werdegang. Ik heb er geen probleem mee in de Heimat mijn tegenstander kaltzustellen maar voel me dan wel vaak Unheimlich als een rücksichtlose Einzelgänger.'

Krom

'Der Turm von Pisa steht ungeheuer schief'.

'Da gebe ich ihnen recht'

Am Zug

Het was een hele belevenis toen de treinen tussen Enschede en Gronau weer gingen rijden. Bij elke halte is een vriendelijke stem te horen die in het Nederlands en in het Duits aankondigt dat de trein in enkele ogenblikken gaat stoppen en welk station het is. Dat is een grote luxe. In Duitsland stoppen sommige treinen op heel kleine stations alleen op verzoek. Soms moet je de conducteur van tevoren vertellen dat je wilt uitstappen, maar het 'modernere' materieel heeft een stopknop zoals in een bus. Volgens de omroepinstallatie heeft die stopknop in Duitsland een naam waarmee je elk scrabblespel kunt winnen: 'Naechster Halt: Schwäbisch Gmünd. Wagen haelt nur bei Bedarf. Bitte 'Fahrgastausstiegswunschtaete' betätigen.'

Cannabis morgen warten...

De opkomst van het drugsgebruik heeft zich niets van de grenzen aangetrokken. Wanneer Duitse jongeren willen blowen is het Nederlandse grensgebied natuurlijk het Walhalla. De politiek moest deze problematiek op de agenda hebben en er werd een speciale Euregio Raadsvergadering in het gemeentehuis van Haaksbergen georganiseerd waar het thema grensoverschrijdend drugsgebruik als enige agendapunt genoteerd stond. Felle cameralampen van de TV stations verlichten de zaal en verduisterden de discussies. Grote onbekendheid van de politici over hoe de Nederlandse en Duitse

wetgeving in elkaar steekt en over welk stoffen het betreft: LSD, cocaïne, heroïne, wiet, cannabis. De discussies stokten en zorgden er voor dat de voorzitter de Raad voorstelde de discussie naar een latere datum te verschuiven met: 'Cannabis morgen wachten'.

Ampele overwegingen

Het zich houden aan de door de overheid vastgestelde regels is in Duitsland voor de Duitsers een vanzelfsprekendheid. In Nederland worden regels steeds ter discussie gesteld en wanneer men het onzin vindt, wordt de regel gewoonweg niet nageleefd. Ook ik maakte me daaraan schuldig op een mooie doordeweekse dag. Wegbouwer Reef uit Oldenzaal was bezig met de weg van Gildehaus naar Bad Bentheim en de Nederlandse wegbouwer moest zelf voor de regulering van het verkeer zorgen door het aanbrengen van stoplichten.

Deze 'Ampel' wordt geacht mee te reizen met het wegvak waar de werkzaamheden worden verricht. In de hitte van de strijd kan het gebeuren dat je voor een stoplicht staat te wachten waarachter niets gebeurt. Na vijf minuten wachten en nog steeds rood was ik het zat en er had zich ook al een hele file achter me gevormd. Met een sierlijke zwaai draaide ik de linkerwegheft op om langs de afzetting te komen: het stoplicht aan de andere zijde in de gaten houdend waar geen auto stond. Hoor ik achter me een orkest van claxons van Duitse auto's die me duidelijk willen maken dat door rood rijden niet mag. Kijk, dacht ik, in Nederland zouden ze zeggen: 'goed gedaan jochie!'

Uitspraken

'**Ich bin hier die leiter**' hoorde ik goed bedoeld een gids zeggen bij het oppikken van een Duitse groep toeristen. Een vrolijk begin van een excursie: Die Leiter betekent 'ladder', het had moeten zijn 'Führer', begrijpelijk dat dit in Nederland een lastig woord is.

'Wir müssen das Ministerium von Ausländische Sachen dabei beziehen' was te horen op een overleg van Nederlandse gemeentebesturen toen het ging om toeristische promotie voor de eigen gemeente in het buurland. Ministerie van Buitenlandse Zaken is natuurlijk Außenministerium.

'Ich bin die Sekretärin vom Staat des Inneren' stelde zich eens een Nederlandse staatssecretaris voor Binnenlandse zaken informeel voor.

'Meine Damen und Herren, darf Ich Ihre Andacht' klinkt een Nederlander normaal in de oren. In het Duits betekent 'Andacht': gaan bidden. Dus het woord hoort alleen in de kerk thuis...

'Die Autobahn A1 muss schnellstens abgebaut werden' werd in een Euregio-vergadering opgemerkt door een Nederlandse parlementariër waarop zich veel Duitse wenkbrauwen fronsten. 'Abbauen' betekent weghalen, en de A1 lag er toen nog niet eens...

'Als de taal een klank van staal op staal moet hebben, gaat er niets boven het Duits' zegt journalist Jan Kuitenbrouwer in zijn boekje 'Turbo-Sprache'

Veel Duitse woorden zijn een vanzelfsprekendheid in de Nederlandse taal geworden.

Hans Ester geeft in zijn onderzoek aan hoe vaak in de Nederlandse pers bepaalde Duitse woorden de laatste 15 jaar zijn voorgekomen:

sowieso	8.000 maal
Kitsch	3.496 maal
heikel	2.784 maal
Mannschaft	1.719 maal
überhaupt	1.614 maal
Schwung	1.450 maal
Spielerei	961 maal
Wirtschaftswunder	827 maal
Alleingang	816 maal
Unheimlich	732 maal
gefundenes Fressen	372 maal
rücksichtslos	313 maal
Fingerspitzengefühl	170 maal

Het Gesprek

Bij een congres

'Wir können uns untereinander unterhalten auf den Wandelgänge, weil wir kommen hier so nicht weiter. Sie müssen nicht immer das Bein so stramm halten, weil wenn wir zu einander kommen wollen müssen wir die scharfen Kántchen davon abschleife.'

Had ook kunnen zijn:

'Liebe Gäste, Wir sind mit unser Gespräch schon sehr weit gekommen. Einzelheiten sind unter vier Augen zu besprechen und ich schlage hierfür eine Kaffeepause vor. Hoffentlich können wir nach dieser Pause zum Abschluss kommen.'

Tijdens een dineetje thuis

'Was schmeckt das Essen gut, haben Sie das selber gekocht?

'Ja, dat heb ik allemaal zelf gekocht.'

Aju

Gekke woorden slijten ook vaak in. Jaap Even van Radio Oost had een vaste groet wanneer hij na gedane arbeid voor Radio Euregio weer vertrok kwam er steevast: 'Auf Wiederschnittzell!'

Stopwoord

Wanneer in een Nederlands-Duits gesprek een Duitse collega iets niet heeft verstaan hoor je vaak: 'Was sagen Sie ?' dan komt er van de Nederlandse collega steevast: 'Dikke planken'.

Sociaal gesprek

Een te goede voorbereiding op een bijeenkomst kan ook misgaan. Nazien in het woordenboek wat woorden betekenen en dan in een verkeerde context gebruiken levert ook leuke gesprekken op. In het Nederlands heeft het woord 'milieu' meerdere betekenissen. In het Duits is de vertaling 'Umwelt'. Het is dus niet helemaal goed wanneer bij een kennismakingsgesprek gevraagd wordt: 'Aus welche Umwelt kommen Sie?'

In een vergadering

'Wir haben jetzt schon den ganzen Tag miteinander gesprochen, es wird doch Zeit das Wir die Endlösung finden'.

Een bizarre verspreking omdat het woord 'Endlösung' vanuit de tweede wereldoorlog nog steeds een nare bijmaak heeft.

Sieg

Wim Schelberg was 13 jaar voorzitter en een briljante spreker die nooit iets op papier hoefde te hebben. Bij een officiële bijeenkomst waarbij prijzen uitgereikt moesten worden fluisterde hij me vlak voor de toespraak toe 'Wat is ook al weer het Duitse woord voor overwinning?' Ik fluisterde hem toe: 'Sieg'. Met een brede glimlach zij hij toen 'Ik zoek m'n heil in een ander woord'.

Plassen

Bijeenkomsten voor het midden- en kleinbedrijf vinden regelmatig plaats. De vertegenwoordiger van MKB Nederland wilde duidelijk maken dat het voor de economie en de arbeidsmarkt heel goed is wanneer er veel meer kleine bedrijven komen.

'Meine Damen und Herren, Wir können in der Einzelhandel wohl gross gehen, aber es ist besser dass Wir mehr kleine Geschäfte machen'. Ein kleines Geschäft machen betekent: plassen

Mest

Tijdens een van de lange busreizen met Nederlandse bestuurders naar de toenmalige DDR komt het voor dat onderweg de gesprekstof wat minder wordt. De bus was vroeg vertrokken en de nevel hing over de velden. De burgemeester keek naar buiten en zei tegen zijn Duitse collega 'Was ein Mist, hé?' Het begrijpelijke antwoord was: 'Das sehe ich nicht, wo denn'. 'Mist' is in het Duits 'mest' en het Nederlandse mist wordt vertaald met 'Nebel'.

Opschriften

Toen in Hengelo de treinen niet liepen in verband met een staking stond er keurig aangeplakt voor de Nederlandse reizigers: 'In verband met een staking door het personeel lopen er vandaag geen treinen'

Voor de Duitse reizigers was dit vertaald met: 'Die Züge fahren heute nicht, das Personal ist auf den Strich' ('Auf den Strich gehen' betekent een hoer zijn...)

Bij restaurants wordt het populaire menu met Schnitzels op vele manieren op het menu geplaatst.

We zagen: snitsel, schnitsel,znitsel, snietzel.

In een wachtkamer van een specialist: 'Spezialisiert in Frauen und andere Krankheiten'

Bij een Nederlands reisbureau : 'Wir schicken Ihre Koffer in alle Kontinente'

Bij de MRI scan: 'Hier werden Sie in Scheibchen abgetastet'

In uitnodigingsbrief voor een afscheid: 'Die Verabschiedung wird ab 14.00 Uhr stattfinden' .

(Wellicht een typefout: de b moet een d zijn en daardoor lijkt het alsof diegene waarvan afscheid wordt genomen, verplicht moet vertrekken...)

6 Technische taal

De vertaling vertaald

Toen ik voor m'n werk veelvuldig met de directoraten generaal van de Europese Commissie in aanraking kwam, groeide het besef dat de talen in Europa wel een erg grote barrière waren en voor veel misverstanden zorgden. De vertaaldienst met de vele duizenden tolken konden de stroom van vergaderingen, verordeningen, regelingen etc, nauwelijks aan. Geen wonder dat alle hoop op de nieuwe technieken was gevestigd. Vele miljoenen werden hieraan uitgegeven. Een systeem voor spraakherkenning werd ontwikkeld, veel te hoog in geschat en weer aan de kant gezet waardoor veel miljoenen euro's 'in den Sand gesetzt' (weggegooid geld) werd.

Een opluchting was merkbaar toen 'Systran' kwam. Het online vertaalprogramma van de Europese Commissie. Wij mochten er ook gebruik van maken en ik kreeg een speciaal e-mailadres waarmee documenten (ook lijvige rapporten van meer dan honderd pagina's) gemailed konden worden en binnen twee minuten in de gewenste taal terugkwamen!

Nu was het helaas niet mogelijk vanuit het Nederlands direct in het Duits te laten vertalen maar wel van het Engels naar het Nederlands en dus verzonnen we de truc het Nederlandse document eerst in het Engels te laten vertalen en daarna in het Duits. Dat was lachen. Zinnen kregen een heel andere constructie, woorden werden op een verkeerde betekenis vertaald en de samenhang was nergens te vinden. Met grote rode letters stond op plekken waar het helemaal mis ging 'machine translation'. Toch heeft het wel enkele keren geholpen want wanneer er weer bezoek uit Brussel kwam en we kregen te horen dat de hoofd van dienst bijvoorbeeld een Spanjaard of een Italiaan was, dan werd op de dag van het bezoek nog snel even een vertaling aangevraagd zodat de onderhandelaar het projectvoorstel in zijn eigen taal kreeg voorgelegd. Het voorstel werd dan wel vaak met fronsende wenkbrauwen gelezen, maar een Engelstalige mondelinge toelichting streek dan alle plooiën weer glad.

Talking tolk

Veel vergaderingen van de Europese Commissie in Brussel vinden plaats in het Centre de Borchette aan de Rue Froisart. Een geweldig vergadercomplex waar op zes etages simultaan vertaalde vergaderingen, dag in dag uit, plaatsvinden. Door de tolken wordt het

gebouw ook wel het 'aquarium' genoemd. In elke zaal bevinden zich rondom langs het plafond vertaalruimten van rookglas. Hier zijn voor elke taal steeds twee tolken paraat. De talen die beschikbaar zijn, worden naast de regiecabine achter de voorzitter aangegeven. Mijn hobby was het steeds op het koptelefoonkanaal steeds een ander taal te kiezen. Nederlands en Duits was voor mij natuurlijk geen probleem, Engels ging ook vrij moeiteloos maar Frans en Italiaans was een stuk minder. Wanneer er een spreker in het Duits aan het woord was schakelde ik vaak over naar het Engels. Als expert in een vergadering weet je waar het over gaat. Tolken moeten zich inleven in de materie en de anderstaligen in de zaal krijgen alleen het product van de tolk te horen. Wanneer je dan de vertaling volgde met het ene oor en de spreker met het andere en daarbij de ogen de kost gaf, dan zag je bij kritische vertalingen vanuit welke hoek de vragen zouden komen. De tolken letten daarom vaak speciaal op de mensen in de zaal die de taal spraken die zij aanbieden. Helemaal ingewikkeld werd het wanneer iemand verondersteld wordt zijn eigen taal te spreken en dan opeens in het Engels of het Duits begint te spreken. Grote verwarring in de vertaalcabines want dat wordt een schakelen van taal naar taal. Wij Nederlanders hebben daar nogal een handje van omdat we zo graag willen laten horen dat we veel talen spreken. In zo'n vertaalparadijs heeft dat natuurlijk überhaupt geen zin.

Ik herinner me nog de vertegenwoordiger van Arbeidsvoorziening Nederland die tegen de vrouwelijke voorzitter steevast zijn betoog begon met: 'Madame Chair' Het is niet incorrect maar ik kreeg steeds het gevoel of hij het woord tot mevrouw van der Stoel richtte.

Vaktermen

Technische termen kennen in de taal van het buurland en er dan mee koketteren is heel verleidelijk. Je moet dan wel zeker van je zaak zijn en de samenhang kennen anders draag je bij aan het tegenovergestelde: geen begrip maar verwarring.

Een paar van die begrippen die ik zo tegenkwam zijn de volgende:

Eheanbahnungsinstitut = een huwelijksbureau

Drittschutz/Haftpflicht = wettelijke aansprakelijkheid

Zinsen = rente, maar Rente = pensioen

Knöllchen = proces verbaal

Urheberrecht = auteursrecht

Liegenschaft = onroerende goederen

Brennelementezwischenlager = splijtstofelementtussenopslag

Pauschalieren = een gemiddelde nemen
Gliedermassstab = opvouwbare duimstok
Kreisverkehr = rotonde
Polsternagel = kopspijker
Aufwandssteuer = verbruiksbelasting
Nachhaltig eingetragen = duurzaam geregistreerd

En zo kunnen we nog wel even doorgaan...

In het grensgebied is het vast gebruik geworden, wanneer op een specifiek deelgebied een intensievere samenwerking dreigde los te barsten zoals in de bouw, de politie, de brandweer, drugspreventie etc., een woordenlijst op te stellen van de vakbegrippen. Niet alleen om de communicatie te bevorderen maar ook om catastrofes te voorkomen. Met name bij de grensoverschrijdende rampenbestrijding is het erg handig wanneer de meldkamers aan beide zijden van de grens toch een beetje weten om welke ramp het gaat en hoe de inzet moet worden geregeld.

Hoheitsgebiet

Hoheitsgebiet is het gebied waarover een bepaalde overheid bevoegdheden bezit. Een souverain gebied. Het werkgebied van bijvoorbeeld een 'Wasserverband' –waterschap- wordt Hoheitsgebiet genoemd. In een gesprek over het Nederlandse Koninklijk Huis noemde de spreker het gebied rondom paleis Het Loo ook 'Hoheitsgebiet', maar dat was dan wel van een echte Hoogheid...

Analoog

In het huidige tijdperk dat er veel Nederlanders een goedkoop huis direct over de grens kopen, komt het voor dat deze immigranten Nederland het liefst helemaal meenemen. Een van de eerste tegenslagen is dat niet alle Nederlandse televisiezenders in het buurland te ontvangen zijn via de kabel in het buurland. Met een schotel gaat het al beter en straks met breedband TV zijn de mogelijkheden onbeperkt.

Toen een journalist belde dat ook de regionale zender van de antenne werd gehaald moest ik het verhaal van de analoge en digitale TV opdissen. Dan is een fout snel gemaakt. Ik vertelde de man : 'Es gibt in die Niederlande kein anales Fernsehen mehr...' Ik kreeg ook nog een passend antwoord: 'Das ist Scheisse...'

7 Moppen

Een Nederlandse kanovaarder peddelt op een kanaal bij een industriegebied in Duitsland. Hij krijgt dorst en schept met zijn hand wat water om het op te drinken. Er staat een Duitser op de brug en roept hard: 'Nicht trinken, das ist Gift!' Geen reactie. De Duitser nog een keer 'Nicht trinken das ist giftig!' Peddelt de Nederlander naar de brug en roept 'Ik kan je niet verstaan ik ben Hollander!' Roept de Duitser terug 'Mit beiden Händen trinken, dann haste mehr davon!'

Een Nederlandse en een Duitse jager zijn samen op jacht in het grensgebied. Ze schieten een fazant en krijgen ruzie wie de vogel mee mag nemen. Komt de Duitser met een voorstel: 'We schieten mekaar in de voet en wie nog kan lopen mag de vogel hebben'. 'Goed' zegt de Nederlander, 'ik eerst'. Nadat de Duitser op de grond lag te kronkelen van de pijn stond hij op en zegt: 'Jetzt Ich'. 'Och' zegt de Nederlander, 'laat maar, ik lust geen fazant'.

Bij een uitstapje is een groep Nederlandse toeristen op weg in de Duitse bergen. Op een mooi hooggelegen punt laat de reisleader de bus stoppen en het gezelschap stapt uit. De gids vertelt de vakantiegangers iets over het prachtige uitzicht. 'Gleich vor Ihnen geht dieser Bergwand mehr als hundert Meter herunter. Vorige Woche ist hier noch eine Frau nach unten gesprungen.' Vraagt een Nederlander 'Aus Angst?'-'Nee', zegt de reisleader 'Aus Osnabrück'.

Bundeskanzler Gerhard Schröder is op reis met zijn vrouw Doris. 'Mein Gott was ist es hier kalt' zegt Doris. 'Privat kannst du mich Gerhard nennen, Doris' zegt Schröder.

Bij het Nederlands-Duitse leger in Münster komt een soldaat bij een Nederlandse keuringsarts. 'Mann deine Nase steht schief wie der Turm von Pisa'. 'Wo kommst Du her?' 'Ich komme aus Baden-Baden'. 'Lieve help, hij stottert ook nog'.

In de Grundschule vraagt de lerares aan de leerlingen naar de beroepen van de vader. Zit er ook een Nederlandse leerling in de klas en deze antwoord op de vraag 'Na, was macht denn dein Vater?' met: 'Mein Vater ist Türsteher beim Puff!' Begint de lerares te lachen en zegt: 'Ik ken toch jouw vader, die heeft toch niets met een bordeel te maken, hij is toch voetballer en speelt toch in het Nederlandse

nationale elftal?’ ‘Ja,’ zegt de leerling, ‘maar dat was me te pijnlijk om te vertellen’.

Vraagt een Nederlander aan een Duitser: ‘Wer hat es bei Ihnen zu Hause zu sagen?’ .Zegt de Duitser, ‘Das sind viele: Meine Frau hat das Sagen über das Dienstmädchen, das Dienstmädchen hat das Sagen über meine Kinder, und meine Kinder haben das sagen über den Hund’. ‘Und Du?’ ‘Ich pflege den PKW’.

Komen drie vaders in de kraamafdeling van het ziekenhuis. Een Duitser een kleurling en een Nederlander. De zuster komt op hen toe en zegt: ‘Ik heb een goed en een slecht bericht. U bent alledrie vader van een gezonde baby, alleen de baby’s zijn verwisseld zodat we niet meer weten welke baby van wie is’. Onmiddellijk rent de Duitser naar de gekleurde baby en pakt ze mee. Zegt de kleurling: ‘Denkt u niet dat u een fout maakt?’ ‘Nee’, zegt de Duitser: ‘Hauptsache es ist kein Holländer’.

Twee studenten hebben een gesprek over de taalopleiding. ‘Wat leer jij daar? Hebreeuws?’ , ‘Waarom toch?’. ‘Ja, waarom, wel, ik wil me verstaanbaar kunnen maken wanneer ik in de hemel kom’. ‘En wanneer je in de hel komt?’ ‘Duits heb ik al in mijn pakket...’

Geldgezegden

Je zou hem zijn laatste cent geven.

Er schaut sehr verlässlich aus, ist aber ein Hallodri

Daar geeft de bank geen geld op

Das ist kein Pfifferling wert

Hij is erg op de cent

Er lebt nach dem Motto: her mit den Moneten

Geld is een sleutel, die op alle sloten past

Geld öffnet Tür und Tor

Geld over de balk gooien

Geld auf die Straße schmeißen

Geld is rond

Das Geld ist schnell alle

Een gat in de hand hebben
Das Geld rinnt ihm durch die Finger

Geld regeert
Ohne Moos nix los

Hij verdient geld als water
Er verdient Geld wie Heu

Het geld dat stom is, maakt recht wat krom is
Wer genug Kohle hat, muss Strafe nicht fürchten

Het geld groeit me niet op de rug
Ich kann das Geld nicht aus dem Armel schütteln

Hij schept op met zijn geld
Er macht den dicken Otto

9 Poëzie

De Lijn

*Wie trok toch die rare lijn
Waarvoor je altijd stoppen moest
Waar je met kloppend hart
Wachtte tot ze je paspoort hadden bekeken*

*Wie trok toch die rare lijn
Dwars door rivieren en heidevelden
Dwars door paden en door wegen
Door een gebied vol van natuur*

*Wie trok toch die rare lijn
Zo dwars door onze hoofden
Zodat je anders praten ging
Zonderling ging verschillen*

*Ze trokken toen een rare lijn
Opdat bezit werd afgebakend
Omdat mensen weg moesten van elkaar
Of dat men overwonnen had*

*We trekken nu geen lijn
Geen grenzen meer voor paden en voor wegen
Gewoon met elkaar samen te leven
Grenzeloos gelukkig zijn*

RM

Gasthof zum Alten Fritz

*Vanavond eet ik alleen
In een restaurantje bij de bureu.
Duitser kon dat eigenlijk niet*

*Alkooftjes, bankjes, gebloemde kussens,
onder de Stammtisch-asbak liggen wat kranten.
Duitser kan het eigenlijk niet.*

*In de soep daar zitten kneudel
De 'Eisbein' die is gloeiend heet,
Duitsers kan het eigenlijk niet.*

*Achter het smeedijzer hekwerk met plastic druiven
ketteren forse dames, met een hoedje op.
Duitsers kan het eigenlijk niet*

*'Schmeckt's, nog was zu trinken',
terwijl hij de kaars aansteekt.
Duits is dat eigenlijk niet.*

*De hap was goed en stevig
De kosten vielen mee
Dat is nou typisch Hollands,
nu zijn er twee tevre...*

Taal bepaalt de sfeer, ook in de poëzie. Hieronder drie keer een gedichtje dat het toch het best doet in de taal waarin het oorspronkelijk is geschreven: het Twents.

Twents:

Kuuperberg

*A'j boamn op 'n barg stoat en 't hefsni'jt,
En 'n dag is net begunn, is spinterni'jt
Dan zee'j ho at 't duuster geet noar blauw,
Hèinig trek 'n daamp op en dan zee'j wat minder grauw.*

*De Zonne strik langzaam zien lecht oet oawer het witte veeld,
Nen kreej dreejt hooge in de locht,
Goolden rendkes krig den snee, 't lik wa gèld'
Meer gin meenske hef doar ooit nen stoet van kocht*

Nederlands:

Kuiperberg

*Wanneer je op de berg staat en het heeft gesneeuwd
En de dag is net begonnen, is splinternieuw,
dan zie je hoe het donker veranderd in blauw
Langzaam trekt de nevel op en wordt het minder grauw*

*De zon strijkt met haar licht zacht over het witte veld
Een kraai draait rondjes hoog in de lucht
Gouden randjes krijgt de sneeuw, het lijkt wel geld
Maar geen mens heeft er ooit een brood mee gekocht.*

Duits:

Kuiperberg

*Da steht man hoch auf der Berg: Es hat geschneit
Der Tag blüht auf, der Tag ist nagelneu
Dann sieht man wie die Dunkelheit verändert in Blau.
Langsam erlischt der Nebelschleier und verschwindet das Grau*

*Die Sonne bringt ein Flutlicht über das weiße Feld
Eine Krähe kreist hoch am Himmel
Goldene Ränder erhält der Schnee: Es ist fast Geld
Aber kein Mensch hat hiervon je sein Brot gekauft*

Pröttelwark

*Het lik vaak onnözzel pröttelwark
Van dee dinge met eegenlijk gin'n weerd
Doar ku'j as meenske tòch met verboondn wèn
Doar stek 't geveul vaak deepe in*

*'n pepier'n breefke met nen krabbel,
'n deuske met gewoon niks meer dr'ín
'n paar schoon'n, allange verslett'n
of nen spieker in nen boksentuk*

*'n palmtekske oet de karke
nen kepot veaske achter op de kast
'n keramieken toornt van Pisa
had'n 'n vuilinsbult allang verwocht*

*Veur 'n aander bin't dinge zoonder weerde
Meer a'j d'r zölf noar kiekt
Dan koomp 'n stukske tied terug
Doarumme do'j 't nich van de haand.*

RM

De volgende poëzie zou kunnen gaan over een asielzoeker in Nederland en is mooie oefening in de kennis van de Duitse taal.

Vor dem Gesetz

Vor dem Gesetz steht ein Türhüter. Zu diesem Türhüter kommt ein Mann vom Lande und bittet um Eintritt in das Gesetz. Aber der Türhüter sagt, daß er ihm jetzt den Eintritt nicht gewähren könne. Der Mann überlegt und fragt dann, ob er also später werde eintreten dürfen. 'Es ist möglich', sagt der Türhüter, 'jetzt aber nicht.' Mann, um durch das Tor in das Innere zu sehn. Als der Türhüter das merkt, lacht er und sagt: 'Wenn es dich so lockt, versuche es doch, trotz meines Verbotes hineinzugehn. Merke aber: Ich bin mächtig. Und ich bin nur der unterste Türhüter. Von Saal zu Saal stehn aber Türhüter, einer mächtiger als der andere. Schon den Anblick des dritten kam nicht einmal ich mehr ertragen.'

Solche Schwierigkeiten hat der Mann vom Lande nicht erwartet; das Gesetz soll doch jedem und immer zugänglich sein, denkt er, aber als er jetzt den Türhüter in seinem Pelzmantel genauer ansieht, seine große Spitznase, den langen, dünnen, schwarzen tatarischen Bart, entschließt er sich, doch lieber zu warten, bis er die Erlaubnis zum Eintritt bekommt. Der Türhüter gibt ihm einen Schemel und läßt ihn seitwärts von der Tür sich niedersetzen.

Dort sitzt er Tage und Jahre. Er macht viele Versuche, eingelassen zu werden, und ermüdet den Türhüter durch seine Bitten. Der Türhüter stellt öfters kleine Verhöre mit ihm an, fragt ihn über seine Heimat aus und nach vielem andern, es sind aber teilnahmslose Fragen, wie sie große Herren stellen, und zum Schlusse sagt er ihm immer wieder, daß er ihn noch nicht einlassen könne. Der Mann, der sich mit vielem ausgerüstet hat, verwendet alles, und sei es noch so wertvoll, um den Türhüter zu bestechen. Dieser nimmt zwar alles an, aber sagt dabei: 'Ich nehme es nur an, damit du nicht glaubst, etwas versäumt zu haben.'

Während der vielen Jahre beobachtet der Mann den Türhüter fast ununterbrochen. Er vergißt die andern Türhüter, und dieser erste scheint ihm das einzige Hindernis für den Eintritt in das Gesetz. Er verflucht den unglücklichen Zufall, in den ersten Jahren rücksichtslos und laut, später, als er alt wird, brummt er nur noch vor sich hin. Er wird kindisch, und, da er in dem jahrelangen Studium des Türhüters auch die Flöhe in seinem Pelzkragen erkannt hat, bittet er auch die Flöhe, ihm zu helfen und den Türhüter umzustimmen. Schließlich wird sein Augenlicht schwach, und er weiß nicht, ob es

um ihn wirklich dunkler wird, oder ob ihn nur seine Augen täuschen. Wohl aber erkennt er jetzt im Dunkel einen Glanz, der unverlöschlich aus der Türe des Gesetzes bricht. Nun lebt er nicht mehr lange. Vor seinem Tode sammeln sich in für seine Reise bisher an den Türhüter noch nicht gestellt hat. Er winkt ihm zu, da er seinen erstarrenden Körper nicht mehr aufrichten kann. Der Türhüter muß sich tief zu ihm hinunterneigen, denn der Größenunterschied hat sich sehr zuungunsten des Mannes verändert.

‘Was willst du denn jetzt noch wissen?’ fragt der Türhüter, ‘du bist unersättlich.’ ‘Alle streben doch nach dem Gesetz’, sagt der Mann, ‘wieso kommt es, daß in den vielen Jahren niemand außer mir Einlaß verlangt hat?’ Der Türhüter erkennt, daß der Mann schon an seinem Ende ist, und, um sein vergehendes Gehör noch zu erreichen, brüllt er ihn an:

‘Hier konnte niemand sonst Einlaß erhalten, denn dieser Eingang war nur für dich bestimmt. Ich gehe jetzt und schließe ihn.’

Franz Kafka

10 'Fremdwörter' Tips

In het Duits zijn er ook specifieke uitdrukkingen die je normaal niet in een woordenboek vindt. Hieronder een indruk van verschillende buitensporigheden.

- Wanneer iemand roept: 'na los, dalli-dalli' dan betekent dat niet dat je op Salvador Dali lijkt maar dat je op moet schieten.
- Als iemand op een terrasje de volgende opmerking maakt: 'Sie hat Beine wie in ein Liebesroman: am Ende finden sie sich' dan betekent dit dat de voorbijgangster geweldige O-benen heeft.
- Als een Duitser achter de computer zit en zegt 'Ich fahr ihn mal herunter' dan betekent dat niet dat hij de PC in de kelder zet, maar dat hij de computer uitzet.
- Wanneer je een Duitser als medepassagier in je auto meeneemt en hij zegt 'Grüner wird es nicht' betekent het niet dat het hoogzomer is maar dat het stoplicht al even op groen staat.
- Een Duitser die uit de stad kan de opmerking maken 'Der kommt aus einem Kaff'. Dan bedoelt hij 'die komt uit een gehucht'.
- Wanneer iemand op 'Tempelflitser' loopt dan is dat geen snelle priester maar een geitewollensokken milieutype met open sandalen.
- 'Er wirft einen ordentlichen Schatten' betekent niet dat het om een gigantisch groot persoon gaat, maar om iemand die een behoorlijk buikje heeft.
- 'Du hast eine Starkstromfrisur' betekent niet dat je een stekker aan je hoofd hebt maar een modern stekeltjeskapsel.
- Wanneer je hoort: 'Der Pleitegeier kommt vorbei' dan krijgt men geen bezoek van een exotische vogel maar de deurwaarder in verband met een faillissement.
- 'Hast Du die böse Schwiegermutter?' wordt niet gevraagd om te weten hoe de familiale verhoudingen liggen, maar wanneer je aan een tafel zit met de tafelpoot tussen je benen.

- 'Das ist ein Hammer' wordt wel eens gezegd als er in velden of wegen een hamer te vinden is. Het betekent gewoon 'dat is te gek'.
- 'Gib mir mal einen Plombenzieher' wil niet zeggen dat de vraagsteller tandpijn heeft maar dat hij met een kwinkslag vraagt om een toffee.

11 Nawoord

Toen Prins Claus op 5 juni in 1985 aan de grens Gronau-Enschede het nieuwe secretariaatsgebouw van Euregio officieel opende, was hij trots dat hij een rol had kunnen spelen in de Nederlands-Duitse samenwerking aan de basis. Hij stimuleerde dat er een regionaal parlement kwam en hij was steeds pleitbezorger van intensieve sociaal-culturele contacten. Tijdens zijn toespraak -die voor een groot deel niet op papier stond- legde hij er sterk de nadruk op dat die goede verhoudingen vaak in de kleine dingen zitten. Moeite om mensen samen te brengen, inspanningen om bijeenkomsten te doen slagen, luisteren en rekening houden met de ander: het zijn ingrediënten voor het welslagen van een goed nabuurschap. Prins Claus zei: 'Het lijkt allemaal kruimelwerk, maar het is verdomd belangrijk kruimelwerk'.

Gerd Leers, een Duitse dichter die de Nederlandse Poëzieprijs won in 2004 heeft het treffend uitgedrukt:

1000 neue Welten jeden Tag

*wenn du nicht schaust, sondern auch siehst
wenn du nicht hörst, sondern auch zuhörst
wenn du nicht anfasst, sondern auch fühlst
wenn du nicht isst, sondern auch schmeckst
wenn du mit wachen Sinnen
das scheinbar Bedeutungslose
wichtig nimmst
dann öffnen sich dir 1000 neue Welten
jeden Tag*

Rob Meijer

Dit boekje is uitgegeven als een soort afscheid van mijn werkzame leven. Na een boeiende tijd als legerfotograaf bij de Leger Film- en Fotodienst in Den Haag kwam ik terecht in de reclamefotografie bij Reclamebureau De Zuil in Enschede. Hierop volgde een interessante periode in de Twentse textiel bij Spanjaard in Borne als assistent reclamechef, en een de functie van marketing manager bij Hagemeyer in Hengelo. Een grote stap was de overgang naar de functie van voorlichter van de Provinciale VVV Overijssel en later van het toenmalige samenwerkingsverband Gewest Twente, dat de provinciale status voor Twente bijna te pakken had. Euregio, de Nederlands-Duitse grensoverschrijdende samenwerking pakte me in 1979 en liet me niet meer los. Tot op vandaag. Ga maar even zitten: 'platzen sie zich...'

Gronau/Enschede/Ootmarsum,
juni 2007

Uitgave: Rob Meijer, Ootmarsum
Controle: Martin Borck
Correcties: Silvia Schuster
Druk: Druckerei Hellendoorn, Bad Bentheim

© *De inhoud van deze uitgave mag niet worden gereproduceerd doormiddel van elektronische- of andere middelen zonder toestemming van de uitgever. Journalisten mogen delen overnemen ten behoeve van recensies.*

Met dank aan:

H. Krebs, J. Oostenbrink, R. Runde, L. Blom, S. Schuster, L. Dik, F. Schoolkate, M. Veelers, N. Voortman, R. Karpa, H. Lammers, M. Reuter, Chr. Bönig, E. Seidel, P. Seitz, P. de Klerk, M. Pietschowski, A. v.d.Kooi, A.J aegers, P. Brugman, H. Mattern, L.Moes, A.Demes,B.v.d.Vegt, H.Derkman, S.Koch, S.Overberg, L. Jousma, R. Stuivenberg, S.Bakker, J. Ruthmann, van de Euregio, Drs. A.Bakker-IKT, Ing. F.P.P. Swennenhuis-Gewest Twente, M. Jansen-Tubantia, Ing. W.N. Verhey-CTA, N. Mauermann-VHS, D.Linhout-DIA, Prof.F. Wielenga-UNI Münster, U. Dwzonek-VHS Nordhorn, J.Spijker-P.Overijssel, E. von Puttkammer-ambassadeur BRD, M. Heubaum-SPD, M.Sommer-De Volkskrant, G.J. Scholten-MKB, M. Huuskes-Nashua, drs. J.A. ten Cate-KvK, ing. J.F.Tijkotte, Brandweer Enschede, W. Heupers-GGD Twente, H. Kok-uitzendbureau, M. den Hertog-GOBT, R.C.R. Eggink-ING Bank, L. Geraerds-NL studies, K. Goinga-Twentsche Courant, Kd. Vosskühler, K. Borken, J.M. Luchies-Hengelo, H.W. Pannekoek-Wisch, OKD Brüggemann-LK Bentheim, B. Tenhumberg-Vreden, G. Gleis Preister-Gronau-Epe, W. Melis, Borken, H. van den Bosch-Gronau, R. Cebaus-Stadtlohn, B. Exner-Coesfeld, Ph.J.I.M. Houben-Gewest Twente, FL.Dinkler-Rosendahl, M. Stroot-Recke, F.J. Achterkamp-Rheine, R. Cyprian-Wettringen, J. Plumpe-Hörstel, G. Thum-Rheine, A. Meyer zu Altenschdesche-Emsdetten, V. Strothmann-Ibbenbüren, J.M.J. Verbeeten-Ootmarsum, S.Buddingh-Steenderen, Dr. H.Hofschulte-Steinfurt, G. Alsmeier, Bad Bentheim, N. de Vries-Schüttorf, W. Schelberg-Weerselo, F. Witte-Nordhorn, H.J. Wackermann-Neuenhaus, E. Jongmans-Weerselo, R.M. de Beurs-Eibergen, G.J.ten Thij-Hengelo, K.B. Loohuis-Oldenzaal, W. Hassenkamp-K Borken, H. Wensink-Neede, J. Drost-stad Delden, H.C. Isendoorn-Almelo, J.H. Baan-Rijssen, I.H. de Hont-Hengelo, H. Passlik-K Borken, A.J. ter Horst-Aalten, L. Baarsen-Borculo, W.F. Jellema-Groenlo, B. ten

Oever-Ommen, F. Hamhuis-Hardenberg, L.V. Elfers-Dalfsen, R. teUhle-EADS Velen, E. Otto VVV Stadtlohn, J.H.H. Mans-Enschede, H.P. Jager-Neede, B. Mighels-Schoonebeek, Chr. Riesenbeck OKD Steinfurt, E.M. Zwerus-Janzen-Gendringen, I. Molewijk-Wehl, L. van As-Dinxperlo, H. Pixa-OKD Coesfeld, R. Herkenhof-Recke, E. Tillkorn-BR Münster, W. Horstmeyer-Nordhorn, R. ter Avest-Ommen, J. Schoo-Wettringen, G. Moenikes-Emsdetten, H. Krebs-Nordhorn, J. Houwers-Winterswijk, R. Pingel-OKD Borken, J. Gabbe-KG Rhein Ems, I. Hoffkamp-KG Rhein Ems, W van Geffen-Euregio, D.van Geffen Lares-Euregio, M. Wilbers-Nordhorn, R. Jansen-Bad Bentheim, Th. Derksen-Aalten,Th.J.J. Scheurink-Denekamp, P.H. Scholten-Bergh, G. Inhester- K Borken, H.D.Ottema-Borculo, G.J. Rozendom-Borne, Th.Poelhekke-Delden, H. Borrenbergs-Recreatie Twente, A.B.J. Bekke-Denekamp, B. Kobes-Wierden,U. Hilling-Emsbören, B. Gausling-Heek, A.W.M. Vehof-Diepenheim, A.M.J.W. Rietbergen-Doetinchem, B. Wildeboer-Enschede, W.J.M. Mollink-Eibergen,H. Hüppe-Hörstel, G.J. Veen-Haaksbergen, J.H. Nieboer-Hardenberg, G.J. ten Thij-Hengelo, H. Kuiper-Hoog Keppel, A. Joost-Metelen, M. Hoppe-Neuenhaus, M.F. Haen-Losser, J.H.W. Hondelink-Markelo, H.A. Atema-Neede, G.H. Wissink-Ommen, A.S. Greven-Ootmarsum, W.H. Rijkenbarg-Ruurlo, T. Ikink-Steenderen, G. Uphof-Reken, A. Richter-Rheine, A.H. Vreeswijk-Tubbergen, E. Gottheil-Rosendahl, P. Wolf-Weerselo, H.H.E.M. Engelbarts-Wehl, E.V.M. Lieven-Zelhem, W. Bischoff-Steinfurt, M. Schreck-Tecklenburg, A. Eling-Wietmarschen, T.J. Bouwers-Aalten, H.R. Jünemann-Ahaus, R.J.M. van Broekhoven-Almelo, G. Wortel-LK Bentheim, J. Alma-Borculo, G. Wiesmann-K Borken, E. Hahn-Coevorden, N. Meerburg-Dalen, A.H.F. van der Vegt-A Delden, J. Drost-S Delden,F.P.M. Willeme-Denekamp, B. Schuurman-Dinxperlo, M.P. Swart-Enschede, D. Buursink-Enschede, T.J. Schouten-Goor, J.J. van Overbeeke-Hellendoorn, J. Plumpe-Hörstel, M. Witteveen-Arcon, R. Peters-Kloster Frenswe-gen, Fhr. Von Malchus-Düsseldorf, A. Mozer-Ebbingge, Hoog Keppel, C de Vries-Winterswijk, J.Vels-Kon.Mareschausee, J.Hendriks-CDK Overijssel, H.P.Jager-Neede, B.Itterbeck-Neuenhaus, G.Timmer-Neuenhaus, R.Herkenhof-Recke, L. Dinkler-Rosendahl, B. Ueping-Stadtlohn, H.Frielink-Zwilbrock, P. Deelman-RP Twente, H.Obbink-Regio Achterhoek, J.Even-RTVOost, G.J.A.Hassink-Tubbergen, J. Reef-DNL Steinfurt, A. Lieuwen-Wierden, H.v.Ommen-Tactus, B.Hermelink-CWI, H.Meierink-Finanzamt Ahaus, J.Bongers-VNO, M.Bellers-Ribo en alle huidige leden van de Euregio-raad, dagelijks bestuur, Mozer Commissie en de vele werkgroepen.

(Bovenstaande is slechts een greep uit mijn adressenbestand: met excuses aan diegenen die niet genoemd zijn.)